

zagotavljajo levji delež vse oskrbe. Ekonomska vrednost te neplačane oskrbe v povprečju znaša približno 2,5 % BDP EU, kar je več od proračuna namenjenega poklicnemu dolgotrajnemu oskrbovanju. Neformalni oskrbovalci so zato nenadomestljivi, če nimajo ustrezne podpore, pa se soočajo s številnimi težavami glede dostopa do izobraževanja in zaposlitve, glede revščine in socialne izključenosti ter negativnih vplivov na njihovo zdravje.

Nova Evropska strategija za oskrbo postavlja okvir za politične reforme za izboljšanje socialne zaščite in zagotavljanje kakovostnih storitev. Pri tem želi usmerjati države članice pri iskanju ustreznega ravnovesja med poklicno in neformalno oskrbo. Ideja je zmanjšati preveliko zanašanje na neformalne oskrbovalce z vlaganjem v kakovostne strokovne oskrbovalne storitve, hkrati pa priznavati in podpirati neformalne oskrbovalce. Države članice so pozvane, da vzpostavijo jasne postopke za identifikacijo neformalnih oskrbovalcev in za podporo pri njihovih dejavnostih oskrbe s tem, da:

- a) neformalnim oskrbovalcem olajšajo sodelovanje s poklicnimi delavci dolgotrajne oskrbe,
- b) neformalnim oskrbovalcem pomagajo do potrebnega usposabljanja, svetovanja, zdravstvene oskrbe, psihološke podpore in razbremenilne pomoči ter,
- c) da neformalne oskrbovalce ustrezno finančno podprejo.

Nekatere države članice so že naredile potrebne korake na tem področju, Slovenija pa na tem področju zaostaja.

JOŽE RAMOVŠ

Neformalni oskrbovalci v celoti sistema dolgotrajne oskrbe v Sloveniji

Najprej beseda o sodobnem sistemu dolgotrajne oskrbe. To je nov socialni steber (podoben zdravstvenemu in pokojninskemu), ki omogoča humano, kadrovsko in finančno vzdržno pomoč vsem odraslim ljudem, ki so pri vsakdanjih opravilih zaradi svoje starostne onemoglosti, dolgotrajne bolezni ali invalidnosti odvisni od pomoči drugih. Razvija se na temelju tradicionalne oskrbe, ki so jo opravljali družinski člani in sosedje, in na temelju polpretekle industrijske oskrbe, ki je prevzela do ene četrtnine oskrbovancev v oskrbovalne institucije – domove za stare ljudi. V njih je danes v Evropi okrog 1 % od vseh prebivalcev, domači in drugi neformalni oskrbovalci jih v domačem okolju oskrbujejo okrog 3 %. Evropske države so uvajale sodobni sistem z zakoni o dolgotrajni oskrbi od leta 1995. Njegova glavna značilnost je povezava formalne in neformalne oskrbe v sinergično komplementarno celoto. V njej ima vsak državljan enake pravice do denarja in storitev iz javnega sistema, ne glede na to ali se odloči za institucionalno oskrbo ali za domačo. Sodobni sistem dolgotrajne oskrbe lahko deluje samo, če je v organizacijski pristojnosti lokalne skupnosti, medtem ko država z zakonom zagotavlja njegovo sofinanciranje, minimalne kriterije kakovosti in razvoj.

Za Slovenijo je značilno, da sodobnega sistema še ni uvedla. Hude posledice tega se kažejo že tudi na strani javnih oskrbovalnih ustanov, ki skoraj ne morejo več delovati zaradi kadrovskega primanjkljaja in drugih problemov. Odločilna škoda pa

nastaja pri pešanju socialnega kapitala na strani neformalne domače oskrbe, ki brez javne pomoči ne zmore več opravljati te naloge. Neformalni oskrbovalci niso kaka nepomembna manjšina – pri nas in po vsej Evropi ima vsak peti do deseti prebivalec nekoga od bližnjih, ki potrebuje oskrbo. Kljub temu pa je ta množica 10 do 20 % prebivalstva v družbi in državi nevidna. Evropske države, ki imajo že četrto stoletja vzpostavljen sodoben integriran sistem dolgotrajne oskrbe, imajo izkušnjo, da šele stroka z raziskovalnimi podatki in inovativnim razvojem sodobnih metod za razbremenilno strokovno pomoč in za usposabljanje neformalnih oskrbovalcev doseže ozaveščanje družbe o njih, njihovo družbeno vidnost in krepitev njihove socialne vzdržljivosti.

Delovno srečanje evropskih raziskovalcev neformalne oskrbe in njene integracije v sodobne državne sisteme, ki poteka te dni, je lahko pomemben korak k temu razvoju tudi pri nas v Sloveniji.

SEBASTIAN FISCHER

Primeri dobrih praks vključitve neformalnih oskrbovalcev v sistem v Nemčiji in na Škotskem

Neformalni oskrbovalci v Evropi zagotavljajo 80 % oskrbe. Iz tega sledi, da morajo vsi primeri dobrih praks pri implementaciji dolgotrajne oskrbe prepoznati in vključevati neplačane družinske in druge neformalne oskrbovalce kot enakovredne partnerje v oskrbi. In sicer na dveh nivojih:

1. pri načrtovanju osebnega plana oskrbe,
2. pri nacionalnem, regionalnem in lokalnem načrtovanju oskrbe.

Za kakovost obojega so potrebne izkušnje in politično vodstvo. V nekaterih državah članicah lahko vidimo velik napredek na obeh področjih.

Na Škotskem je vlada od leta 2015 dalje sprejela več zakonodajnih aktov:

1. Na nivoju osebnega načrtovanja. Od leta 2016 dalje imajo oskrbovalci na Škotskem pravico do oskrbovalčevega podpornega načrta. Načrt presega preprosto oceno oskrbovalčevih zmožnosti in celovito upošteva širše potrebe, prizadevanja in želje, vključno z iskanjem ravnotežja med delom, prostim časom in oskrbo. Skupaj z oskrbovalcem identificira spekter strategij in oblik podpore, s pomočjo katerih oskrbovalec lažje in bolje oskrbuje. Ključno je, da načrt vključuje oceno podpore, način in količino oskrbe, ki jo je oskrbovalec zmožen in voljan nuditi, ter pri tem varuje oskrbovančevo zdravje, splošno dobrobit in njegove druge življenjske interese.

2. Na sistemskem nivoju. Od leta 2015 dalje imajo družinski in drugi neformalni oskrbovalci na Škotskem pravico do dveh predstavnikov v vsakem od 32 škotskih socialnih in zdravstvenih odborov za dolgotrajno oskrbo, ki odločajo o tem, kako se oskrba izvaja v mestih, na podeželju in na otokih. Še več, od leta 2018 dalje mora vsaka občina na Škotskem oblikovati 3 do 5-letno strategijo za podporo neplačanim družinskim in drugim neformalnim oskrbovalcem.

Nemčija, kot mnoge evropske države, ni tako napredna, kljub temu pa so si organizacije, ki delajo z neformalnimi oskrbovalci in zanje, priborile dva sedeža v komisiji za oskrbo in staranje v North-Rhine Westfaliji, pred nekaj tedni pa še v Berlinu. Ostaja nam še 14 zvezdnih dežel, vendar smo